

## ПРИКАЗИ И КРИТИКЕ

Ray Jackendoff, **Foundations of Language. Brain, Meaning, Grammar, Evolution**, Oxford 2004, Oxford University Press (V–XIX + 477).

По у њој наведеним обавештењима, ова књига је први пут публикована у САД, и то 2002. године, а пред нама је, овом приликом, већ њено четврто, британско издање, што је, по себи, довољно речит податак о томе да је она у стручном свету и те како тражена. На њеним је корицама издавач отштампао оцену коју је о њој изрекао врсни познавалац ствари Steven Pinker, а која гласи: то је, у распону многих година, најважнија књига објављена из области научних проучавања језика („the most important book in the sciences of language to have appeared in many years“). Ономе ко с одговарајућом пажњом и познавањем развојних токова лингвистике књигу прочита биће тешко не сложити се с Пинкеровим судом о њој. Њен аутор, Ray Jackendoff, научник је светског гласа, заслужан, пре свега, због улоге коју је одиграо у обogaћивању теоријских домета чомскијанског генеративизма тиме што му је, на одговарајући начин, придружио најважније увиде когнитивне лингвистике у семантичку проблематику језика.

У почетном одељку књиге насловљеном Preface (стр. XI–XVI) Jackendoff је изнео ток свог стручног формирања чији се актуелни исходи оличавају изразито самосвојним истраживачким подухватима, док је у одељку насловљеном Acknowledgments (стр. XVII–XIX) осветлио околности под којима се прихватио писања овакве књиге чија се садржина раслојава на три тематске целине па, сходно томе, на три посебна дела излагања: *Part I, Psychological and biological foundations* (стр. 3–101), *Part II, Architectural foundations* (стр. 107–264) и *Part III. Semantic and conceptual foundations* (стр. 267–421).

У *Part I*. Jackendoff се осврће на несумњиве предности генеративног приступа синтакси, као и на околности које су, у свету науке, с почетка доприносиле наглом разбуктавању, а потом лаганом гашењу свеопштег живог интересовања за тај приступ. У *Part II*. он не само

резимира већ и образлаже своја одступања од стандардног генеративизма, док у *Part III*, упозорава на релевантност семантичких проучавања језика, дајући при том и податке о сопственим доприносима том проучавању. Последње поглавље, баш као што му и сам наслов казује — *Concluding Remarks* (стр. 422–429), ставља корисницима књиге на увид ауторове закључне напомене.

Jackendoff је у овој књизи поновио оно што и иначе већ годинама, у разним приликама, посебно наглашава, а то је да он себе, упркос свему што се, с ходом времена, збивало и у лингвистици, и у његовом личном истраживачком искуству, још увек сматра привржеником лингвистичког генеративизма („I still consider myself a generative linguist“, стр. XI). Упућивање, наиме, научне оптике на страну којом се, од почетка, кретао истраживачки подухват Noama Chomskog неопходно је, по уверењу Jackendoffa. Ово стога што, објашњава он (стр. 239), сама способност мишљења као таква није оно што мислима обезбеђује језичко испољавње. Улогу пресудног фактора играју ту две структуре — синтаксичка и фонолошка. Њихово постојање на појмовној разини отвара могућност преобраћања мисаоних датости у језичке, па је отуда задатак научног посленика да настоји проникнути у законе устројавања тих структура.

Од учења Ноама Чомског Jackendoff је одступио утолико што се приклонио уверењима когнитивних лингвиста да синтаксичко проучавање обавезно треба повезивати са семантичким. Он је, како је то сам обелоданио у своме раду Jackendoff 1996, на опредељивање за теоријске ставове когнитивиста био највише подстакнут радовима Leonarda Talmy-ја („I have been deeply influenced by Talmy’s ... views“ — *op. cit.*, стр. 97) будући да је Talmy у њима посебно уверљиво давао одговоре на следеће суштинско питање које заокупља представнике когнитивног осветљавања језичке стварности: по којим то принципима језик искоришћава концептуалне датости у комуникативне сврхе?

Научно деловање аутора ове књиге у духу идеја когнитивизма било је од самог почетка, како је то уочила Adela Goldberg, изузетно плодносно. Он је, истиче она, један од првих који су заговарали неопходност вођења рачуна о томе да су когнитивне структуре даваоца исказа једно, а објективне истиносне околности нешто друго („He has been an early proponent of the importance of recognizing speaker-based construals as opposed to objective truth conditions“ — Goldberg 1996, стр. 4). Књига која је овом приликом пред нама крцата је информацијама које оправдавају такво схватање. У њој (в. стр. 295) њен аутор објављује, између осталог, да њега, као истраживача, првенствено привлачи постојећа могућност да кроз значења конкретних исказа са-

гледа како се све стварност овог света може преламати у појмовној визури појединца и средине којој он припада.

У књизи су изложени и неки његови ставови према оним теоријско-методолошким приступима лексиколошкој проблематици који су данас најшире усвојени у лингвистичком свету. Тако он поводом примене тзв. „лексичке декомпозиције“ и неких питања која у вези с таквим поступком анализе лексичких јединица искрсавају напомиње: не заустављајмо упућивање истраживачких напора у правцу за који се опредељују заговорници тог поступка, будимо стрпљиви, сачекајмо мало; наука о значењима је тек почела да се развија („Semantics is just getting started; let’s show some patience“ — стр. 336).

Ауторова најважнија закључна напомена, објављена на стр. 422, јесте ова: Највише истраживачких резултата доноси менталистички приступ језику. Све што је, у духу тог приступа, последњих деценија како ваља проучено омогућује нам да низ питања, која је ментализам покренуо, данас у још изоштранијем виду поставимо пред науку.

А моја завршна опаска о књизи гласи: ко год њу како ваља упозна разумеће чиме је побрала себи по лингвистичком свету толике хвалоспеве.

#### ЦИТИРАНА СТРУЧНА ЛИТЕРАТУРА

Goldberg 1996: Adele E. Goldberg, Jackendoff and construction-based grammar, *Cognitive Linguistics*, Vol. 7, № 1, 1996, 3–19.

Jackendoff 1996: Ray Jackendoff, Conceptual semantics and cognitive linguistics, *Cognitive Linguistics*, vol. 7, № 1, 1996, 93–129.

Београд

Милка Ивић